

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ASMENŲ, SLAPTA BENDRADARBIAVUSIŲ SU
BUVUSIOS SSRS SPECIALIOSIOMIS TARNYBOMIS, REGISTRACIJOS,
PRISIPAŽINIMO, ĮSKAITOS IR PRISIPAŽINUSIŲJŲ APSAUGOS ĮSTATYMO
NR. VIII-1436 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-124,
LIETUVOS RESPUBLIKOS ASMENŲ, SLAPTA BENDRADARBIAVUSIŲ SU
BUVUSIOS SSRS SPECIALIOSIOMIS TARNYBOMIS, REGISTRACIJOS,
PRISIPAŽINIMO, ĮSKAITOS IR PRISIPAŽINUSIŲJŲ APSAUGOS ĮSTATYMO
NR. VIII-1436 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-133
IR LIETUVOS RESPUBLIKOS DOKUMENTŲ IR ARCHYVŲ ĮSTATYMO NR. I-
1115 20 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-125**

Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2025 m. gegužės 21 d. sprendimo Nr. SV-S-206 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.1–1.3 papunkčius, Lietuvos Respublikos Vyriausybė **n u t a r i a**:

Nepritarti Lietuvos Respublikos asmenų, slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, registracijos, prisipažinimo, įskaitos ir prisipažinusųjų apsaugos įstatymo Nr. VIII-1436 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XVP-124 (toliau – Projektas Nr. XVP-124), Lietuvos Respublikos asmenų, slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, registracijos, prisipažinimo, įskaitos ir prisipažinusųjų apsaugos įstatymo Nr. VIII-1436 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XVP-133 (toliau – Projektas Nr. XVP-133) ir Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo Nr. I-1115 20 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XVP-125 (toliau – Projektas Nr. XVP-125) (toliau kartu – projektai) dėl šių priežasčių:

1. Projekto Nr. XVP-133 aiškinamajame rašte nurodyta priežastis, paskatinusi parengti šį projektą, – siekis įslaptinti asmenų, slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis ir prisipažinusių, duomenis, – nėra pagrįsta, kadangi pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą (Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 6 punktas) ši informacija ir duomenys apie ją pateikusius asmenis laikomi valstybės paslaptimi ir yra įslaptinti. Vadinasi, nėra aiškūs siūlomo teisinio reguliavimo tikslai ir uždaviniai bei įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys.

2. Projektais Nr. XVP-124 ir Nr. XVP-133 siūloma panaikinti užregistruotų, prisipažinusių ir įrašytų į įskaitą asmenų pateiktos informacijos ir duomenų apie juos 75 metų įslaptinimo terminą, o Projektu Nr. XVP-125 siūloma panaikinti Lietuvos Respublikos

dokumentų ir archyvų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatytą priėjimo prie Nacionalinio dokumentų fondo ypatingosios dalies dokumentų, kuriuose yra informacijos, susijusios su asmenimis, prisipažinusiais slapta bendradarbiavus su SSRS specialiosiomis tarnybomis ir įrašytais į prisipažinusių asmenų įskaitą, ribojimą, t. y. šie siūlymai susiję su teisės į asmens duomenų apsaugą ribojimais, tačiau aiškinamuosiuose raštuose nėra pateikti argumentai (išskyrus sumažinti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrui bei Lietuvos ypatingajam archyvu tenkančią administracinę naštą), kokius aukštesnius valstybės, visuomenės interesus siekiama apsaugoti, kodėl šie ribojimai būtini ir proporcingi demokratinėje visuomenėje, kokią pridėtinę vertę turės siūlomas reguliavimas valstybės ir visuomenės saugumo, teisės pažeidimų prevencijos ir tyrimo ar kitose srityse. Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) praktiką, teisės į privataus gyvenimą gerbimą ir asmens duomenų apsaugą ribojimas turi: pirma, būti būtinas; antra, atitikti Europos Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus arba būti reikalingas kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti; trečia, neturi viršyti to, kas griežtai būtina; ir ketvirta, suvaržymą nustatančiame teisės akte turi būti numatytos aiškos ir tikslios taisyklės, kuriomis būtų reglamentuojama atitinkamos priemonės apimtis ir taikymas (sprendimo *Vyriausioji tarnybinės etikos komisija*, C-184/20; EU:C:2022:601, 70 punktas). Pabrėžtina, jog ESTT yra nurodęs, kad nuo duomenų apsaugos nukrypstančios nuostatos ir apribojimai turi griežtai atitikti būtinumo sąlygą ir kad automatiškai teikti pirmenybės vienam iš kurių nors tikslų, palyginti su teise į asmens duomenų apsaugą, negalima (sprendimo *Volker und Markus Schecke ir Eifert*, C-92/09, EU:C:2010:662, 77 ir 85 punktai).

3. Projektuose siūlomas įtvirtinti teisinis reguliavimas sudarytų prielaidas Lietuvos Respublikos atkūrimo metu jos saugumui ir vystymuisi ypatingai svarbios informacijos ir duomenų, kuriuos pateikė asmenys, slapta bendradarbiavę su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, bei pačių asmenų atskleidimui ir viešinimui. Tokios informacijos atskleidimas sukuria galimybes priešiškų valstybių žvalgybos ir saugumo tarnyboms identifikuoti asmenis, kurie neprisipažino bendradarbiavę su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, ir šią informaciją panaudoti savo tikslams, nesuderinamiems su Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesais, pasiekti.

4. Projektuose Nr. XVP-124 ir Nr. XVP-133 siūlomas teisinis reguliavimas, pagal kurį prisipažinusiųjų apie slaptą bendradarbiavimą su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis pateikta informacija ir duomenys apie juos įslaptinami ir saugomi įstatymų nustatyta tvarka, suponuotą galimybę valstybės paslaptimi laikomą informaciją, šiuo metu įslaptintą 75 metams, išslaptinti netrukus, nuo jos įslaptinimo nepraėjus 30 metų, su kuriais asmenys galėjo sieti savo lūkesčius dėl informacijos įslaptinimo, 2000 m. apsispręsdami pateikti ją Lietuvos valstybei, todėl tokio teisinio reguliavimo nustatymas reikštų esminį valstybės pozicijos pakeitimą – atsitraukimą nuo anksčiau prisiimtų įsipareigojimų. Tokie pokyčiai objektyviai gali būti vertinami kaip neatitinkantys konstitucinių teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo principų bei galėtų neigiamai paveikti visuomenės pasitikėjimą valstybe ir jos teisine sistema. Ši pozicija atitinka ir Konstitucinio Teismo praktiką, kurioje pabrėžiama, kad

„neužtikrinus teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise“ (Konstitucinio Teismo 2002 m. lapkričio 25 d. nutarimas).

5. Projektu Nr. XVP-124 siūloma papildyti keičiamo Lietuvos Respublikos asmenų, slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, registracijos, prisipažinimo, įskaitos ir prisipažinusiųjų apsaugos įstatymo Nr. VIII-1436 (toliau – Įstatymas) 8 straipsnio „Prisipažinusiųjų asmenų apsauga ir duomenų paskelbimo atvejai“ 1 dalies nuostata, jog „pasibaigus įslaptinimo terminui, pateiktos informacijos ir duomenų apie juos naudojimo tvarką nustato Vyriausybės įgaliotos institucijos“, yra perteklinė, kadangi pagal Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymą, pasibaigus nustatytam informacijos įslaptinimo terminui, įslaptinta informacija išslaptinama (10 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 3 dalis). Informaciją išslaptinus, ją turėtų būti galima skleisti viešai. Viešosios informacijos rinkimo, rengimo, skelbimo ir platinimo tvarka, teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įgyvendinimo tvarka yra reglamentuojama įstatymais (Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymu, Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymu).

6. Projektu Nr. XVP-133 keičiamame Įstatyme nustatytas bendras teisinis reguliavimas, pagal kurį valstybė yra įsipareigojusi dar ilgą laiką saugoti valstybės paslaptį sudarančią informaciją apie prisipažinusių asmenų slaptą bendradarbiavimą su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis. Todėl Įstatymas neturėtų būti keičiamas, taip pat neturėtų būti plečiamas ir jo išimčių, t. y. pareigų, kurias einant ir į kurias kandidatuojant ši informacija išslaptinama, sąrašas, nes taip galėtų būti pažeisti asmenų, kurie, paklusę Įstatymo reikalavimui ir savanoriškai prisipažinę, savo teisę pasirinkti darbą įgyvendino atsižvelgdami į valstybės prisiimtą įsipareigojimą, teisėti lūkesčiai ir konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas, nes sudarytų skirtingą teisinę padėtį prisipažinusiems ir neprisipažinusiems asmenims. Vadovaujantis Konstitucinio Teismo jurisprudencija, asmenų lygiateisiškumas reiškia ne tik vienodą teisės taikymą, bet ir draudimą diskriminuoti pagal bet kokį požymį, taip pat pareigą valstybei laikytis nuoseklumo savo sprendimuose. Kaip pabrėžta Konstitucinio Teismo 2024 m. sausio 24 d. nutarime Nr. KT10-N1/2024, „valstybės priimami teisiniai sprendimai negali paneigti asmenų teisėtų lūkesčių ir turi būti grindžiami teisinio tikrumo, teisinio saugumo ir lygiateisiškumo principais“.

7. Projektu Nr. XVP-125 panaikinus priėjimo prie Nacionalinio dokumentų fondo ypatingosios dalies dokumentų, kuriuose yra informacijos, susijusios su asmenimis, prisipažinusiais slapta bendradarbiavus su SSRS specialiosiomis tarnybomis ir įrašytais į prisipažinusių asmenų įskaitą, ribojimą sudaromos prielaidos kilti rizikai, kad su valstybės paslaptimi susijusiai informacijai tapus viešai prieinamai galėtų būti atskleista valstybės paslaptis, kol ji dar nėra išslaptinta. Pažymėtina, kad pagal Konstitucinio Teismo praktiką „[v]alstybė ypač svarbias karines, ekonomines, politines ar kitokias žinias, kurių atskleidimas ar praradimas gali pakenkti nacionaliniams interesams, skelbia esant valstybės paslaptis. Siekiant užkirsti kelią tokių žinių pagarsinimui, įstatymu nustatoma jų apsauga, apribojamas

naudojimasis jomis.“ (Konstitucinio Teismo 1996 m. gruodžio 19 d. nutarimas). Taigi, prisipažinimo faktas bei prisipažinusio asmens pateikti duomenys, kurie laikomi valstybės paslaptį sudarančia informacija, taip pat laikytini žiniomis, kurių atskleidimas ar praradimas gali pakenkti nacionaliniams interesams.

Ministras Pirmininkas

Vidaus reikalų ministras,
laikinais einantis krašto apsaugos ministro pareigas